

โครงการ สุขภาพจิตคนไทย: มุมมองของประชาชนชาวอีสาน (งานวิจัย)

นำเสนอเมื่อ : 23 พ.ค. 2552

บทคัดย่อ

ชื่อโครงการ สุขภาพจิตคนไทย: มุมมองของประชาชนชาวอีสาน

Thai Mental Health: Perspective of Isan People

โดย นพ. อภิชัย มงคล และคณะ

ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยประเภท ตามวาระการวิจัยแห่งชาติในภาวะวิกฤตเพื่อการฟื้นฟูชาติ

ประจำปี 2543 จำนวนเงิน 250,000 บาท (4 เรื่อง)

ระยะเวลาในการวิจัย 1 ปี 4 เดือน ตั้งแต่ 1 ตุลาคม 2542- 31 มกราคม 2544

ความเป็นมา/ปัญหาในการวิจัย

ในการศึกษาครั้งนี้ชี้วัดสุขภาพจิตคนไทย สิ่งสำคัญที่ต้องนำมาประกอบในการสร้างเครื่องมือดัชนีชี้วัดสุขภาพจิตคนไทย คือ ความรู้ความเข้าใจของผู้ทรงคุณวุฒิในชุมชน ผู้นำชุมชน และประชาชนทั่วไปที่มีต่อ ความหมายของสุขภาพจิต องค์ประกอบหรือลักษณะของคนที่มีความสุขจิตดี เพื่อนำแนวคิดที่ได้มาพัฒนาเครื่องมือในการประเมินภาวะ สุขภาพจิตของประชาชนคนไทยต่อไป นอกจากนี้การทราบถึงแนวคิดในการส่งเสริม ป้องกันปัญหาสุขภาพจิตของกลุ่มตัวอย่างดังกล่าว ก็จะเป็นแนวทางที่สำคัญในการศึกษานโยบายเพื่อพัฒนางานสุขภาพจิตให้สอดคล้องกับปัญหาและความต้องการของประชาชนมากที่สุด

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

มีวัตถุประสงค์เพื่อพรรณนาความหมายสุขภาพจิตใน ทักษะของประชาชนชาวอีสาน และเพื่อศึกษากิจกรรมหรือโครงการที่ช่วยส่งเสริมสุขภาพจิต

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเชิงคุณภาพนี้ ทำการศึกษาภาคสนาม ตั้งแต่เดือนกุมภาพันธ์ 2543 ถึงเดือน กันยายน 2543 โดยแบ่งการศึกษออกเป็น 2 ระยะ คือ ระยะที่ 1 ศึกษาความหมายของสุขภาพจิต โดยมีผู้ให้ข้อมูลหลักเป็นผู้สูงอายุ จำนวน 18 คน ผู้นำชุมชนและประชาชนทั่วไปจำนวน 169 คน จากจังหวัดขอนแก่น หุหนองคาย และสกลนคร ระยะที่ 2 การศึกษากิจกรรมและโครงการที่ช่วยส่งเสริมสุขภาพจิต ผู้ให้ข้อมูลหลักเป็นผู้สูงอายุ และ ประชาชนทั่วไป จำนวน 552 คน จาก 11 จังหวัดในภาคอีสาน เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึกในผู้สูงอายุและการ สนทนากลุ่มกับผู้นำชุมชนและประชาชนทั่วไป วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้วิธีการวิเคราะห์ เนื้อหาตัดแปลงมาจากเทคนิคของโคไลซี

ผลการวิจัย

พบว่า คำที่มีความหมายตรงกับ "สุขภาพจิตดี" ประกอบด้วย 3 กลุ่ม คือ 1) จิตใจดี 2) ร่างกายแข็งแรง และ 3) ความผาสุก (อยู่ดีกินดี)

ความหมายของสุขภาพจิตดี คือ การที่บุคคลมีสุขภาพกายและจิตดี มีความผาสุก (อยู่ดีกินดี) ในการดำรงชีวิต ปราศจากโรคจิต โรคประสาท และละเวนจากอบายมุข

ลักษณะของผู้มีสุขภาพจิตดี ประกอบด้วย 4 ประการ คือ 1) สุขภาพจิตดี 2) สุขภาพกายแข็งแรง 3) ความผาสุก (อยู่ดีกินดี) 4) คุณลักษณะส่วนบุคคลเชิงบวก

การส่งเสริมให้คนมีสุขภาพจิตดีในระดับบุคคล จำแนกออกเป็น 2 ประเภท คือ 1) ปัจจัยภายในบุคคล ประกอบด้วย สุขภาพกายแข็งแรง สุขภาพจิตดี และคุณลักษณะส่วนบุคคลเชิงบวก 2) ปัจจัยภายนอกบุคคล ประกอบด้วย มีปัจจัย 4 ละเวนจากอบายมุขและสารเสพติด และได้รับการศรัทธา และยกย่องจาก บุคคลอื่น ระดับครอบครัว จำแนกเป็น 3 ประการ คือ 1) ผู้นำของครอบครัว 2) สมาชิกของครอบครัว 3) ลักษณะของครอบครัว ระดับชุมชน จำแนกออกเป็น 3 ประการ คือ 1) สภาพหรือลักษณะของชุมชน 2) ผู้นำของชุมชน และ 3) สมาชิกของชุมชน ระดับรัฐบาล จำแนกออกเป็น 3 ประการ คือ 1) บทบาทและหน้าที่ของรัฐบาล 2) ลักษณะของสมาชิกสภาราษฎร และ 3) การให้ความช่วยเหลือจากรัฐบาล ระดับเอกชน จำแนกออกเป็น 3 ประการ คือ 1) แหล่งบริการ หน่วยงานของเอกชน 2) การให้ความช่วยเหลือจากภาคเอกชน และ 3) การประสานงานกับภาครัฐ

กิจกรรมหรือโครงการที่ส่งเสริมสุขภาพจิตคนอีสาน ปีงบประมาณ 2543 จำแนกได้ 5 ประเภท คือ 1) โครงการของทางราชการ 2) กิจกรรมของชาวอีสาน 3) กิจกรรมในรูปของกลุ่มต่าง ๆ 4) กิจกรรมด้านศาสนา และ 5) กิจกรรมด้านประเพณีต่าง ๆ

กิจกรรมหรือโครงการที่ส่งเสริมสุขภาพจิตของคนอีสาน ปีงบประมาณ 2544 จำแนกได้ 5 ประเภท คือ 1) กิจกรรมในรูปของกลุ่มต่าง ๆ 2) กิจกรรมพัฒนาชุมชน 3) กิจกรรมส่งเสริมสุขภาพกายและจิต 4) กิจกรรมช่วยเหลือและส่งเสริมสุขภาพจิตผู้สูงอายุ และ 5) กิจกรรมป้องกันปัญหาสุขภาพกายและจิต

ข้อเสนอแนะ

การส่งเสริมสุขภาพจิตของประชาชนชาวอีสานควรสนับสนุนกิจกรรมหรือโครงการที่ประชาชนมีความต้องการ โดยเฉพาะกิจกรรมหรือโครงการที่เพิ่มรายได้ให้แก่ประชาชน เพื่อลดปัญหาการอพยพแรงงานออกนอกพื้นที่ นอกจากนี้ กิจกรรมที่ส่งเสริมสุขภาพกายและจิตเป็นอีกกิจกรรมหนึ่งที่ประชาชนมีความต้องการมากที่สุด เช่น สอนสุขภาพ เพื่อออกกำลังกาย เป็นต้น

Abstract

Background/Problem:

In the study of Thai Mental Health Indicators, th important step in cluding opinion of community experts, community leaders and general people toward the meaning of mental health and characteristics or elements of good mental health person in further instrument development process. Moreover, knowing about more idea of mental problem prevention was also essential for policy study of develop mental health programs that meets most people needs.

Objective:

This study aimed to describe the meaning of mental health in the perspective of Isan people, and to study activities that promoted mental health.

Methodology:

The study is a qualitative research. The field study was conducted during February - September 2000. The study is separated into two phases. Phase I was the study of mental health definition which key informants were 18 elderly people, 169 community leaders and general people from KhonKaen, Nongkai, Sakonakorn provinces. Phase II was the study of activities that promoted mental health which key informants were 552 community leaders and general people from 11 provinces in Isan (The North - Eastern Thailand). Data were collected by in - depth interviews with the elders and focus group discussions with community leaders and general people. The data were analysed by using Colaizzi technique.

Results:

The study results revealed that the word "good mental health" had three dimensions: 1) Good mind 2) Healthiness and 3) Well - being.

The definition of good mental health was a person who had healthy body and mind, well - being without psychosis, neurosis and vice in their life. The characteristics of a person with good mental health were 1. Good mental health 2. Healthiness 3. Well - being and 4. Positive personality.

The mental health promotion in the individual level were divided into 2 kinds : 1 Inner factors - healthiness, good mental health and positive personality 2. Outer factor - full of four basic life needs, no vice and drug abuse, received faith and respect from others. The family level were divided into 3 kinds : 1. Family leader 2. Family members 3. Characteristics of the family. The community level were divided into 3 kinds : 1. Characteristics of the community 2. Community leader 3. Community members. The government level were divided into 3 kinds : 1. Governmental role and duty 2. Characteristics of the parliament members 3. Governmental supports. The private level were divided of the 3 kinds : 1. Private service 2. Private sector's assistance 3. Coordination with government.

Activities for promoting Isan mental health in the year 2000 budget included 1. Government project 2. Isan's people activities 3. Activities of various groups 4. Religious activities 5. Customary activities.

Activities in the year 2001 budget included 1. Activities of the various groups 2. Community development projects 3. Health and mental health promotion 4. Health and mental health promotion for elderly 5. Health and mental health prevention.

Recommendation:

Project for promoting Isan people's mental health should relate to people's needs such as project development for increasing income in order to decrease labour migration. A health garden for exercise are one of physical and mental health promotion project the people need mostly.